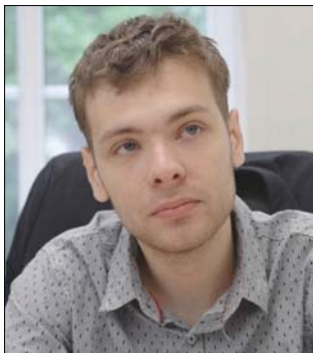

«ФОТОГРАФІЯ НЕ ЛИШЕ ДОКУМЕНТУЄ ПОДІЇ, АЛЕ Й ДОЗВОЛЯЄ ПОВЕРТАТИСЯ ДО ЕМОЦІЙ»

Алекс Орловський про свій досвід документування війни

Журналістика – це найперше про відкритість, пізнання людей і світу через моменти і ситуації. Такою цінною знахідкою для мене виявилось знайомство зі студентом першого курсу журналістики Щецинського університету (Польща) Алексом Орловським. Одразу помітила його мистецький хист. І як це буває, найцікавіше спілкування зі студентами відбувається за межами навчальних обов'язків. Про багатогранність особи Алекса можна довго розповідати, тут наша розмова вилилась у цікаве інтерв'ю для ширшого кола читачів. Пишаюся тим, що маю нагоду спілкуватися зі студентами і в такому форматі.

Алексе, як Ви згадуєте початок війни? Як Ви долучилися до допомоги біженцям з України?

Початок війни я згадую як час величезного страху й тривоги, які передавалися всім навколо. Тоді я навчався у другому класі технікуму і пам'ятаю, що настрої в школі були надзвичайно похмурі. Найбільше мене вразив вигляд двох однокласниць – однієї з України, іншої з Білорусі. Дивлячись на їхні страждання, я зрозумів, наскільки болісно цей конфлікт б'є по людях, які, хоча й живуть у Польщі, серцем і думками залишаються зі своїми близькими в Україні. Саме тоді я відчув, що не можу стояти осторонь.

Разом із батьками ми вирішили, що повинні реально підтримати тих, хто тікає від жорстокості війни. Я ініціював у школі збір найнеобхідніших речей. Ми зосередилися на конкретних потребах: окрім води збирали павербанки, батарейки та зарядні пристрої, розуміючи, наскільки важливим є зв'язок у ті моменти. 2 березня 2022 року ми разом із татом завантажили повний бус і вирушили у десятигодинну подорож до кордону в Долгобичеві. Нашою метою було не лише передати допомогу волонтерам, а й допомогти з транспортом – ми хотіли забрати із собою сім'ї, які потребували безпечного притулку, і перевезти їх до Щецина.

Що спонукало Вас поїхати на кордон у Долгобичеві?

Головним імпульсом була щира, від серця потреба допомагати, але її супроводжувала також певна цікавість до

світу. Разом із батьками ми відчували, що повинні зробити свій внесок у підтримку біженців, однак особисто я відчував і потребу побачити цю реальність на власні очі. Медійний образ у радіо чи телебаченні – це лише певна картина, а я хотів пережити це безпосередньо, щоб трагедія цих людей стала для мене більш відчутною. Я хотів узяти на себе хоча б частку цього тягаря і дозволити собі повну чутливість до чужого нещастя, навіть попри те, що війна не стосувалася мене безпосередньо. Ймовірно, це пов'язано з моїм глибоким інтересом до іншої людини, який я щодня виражаю через фотографію. Хоча на кордоні я робив знімки, це не було пріоритетом – радше слугувало інструментом для розуміння і збереження тих складних емоцій, з якими я там зіткнувся.

Які емоції супроводжували вас під час цієї місії? Чи була якась зустріч або ситуація, яка особливо Вас зворушила?

Мене супроводжував цілий спектр емоцій, які й досі важко повністю описати. Після прибуття на місце я передусім відчув величезний страх і пригніченість. Масштаб потреб вражав – в одній будівлі організували ідально для матерів і бабусь із дітьми, в іншому великому наметі перебували студенти. Люди жили у страшній тісноті, а в повітрі відчувався тягар розгубленості й страху. Було важко не піддатися цьому настрою. Десь у підсвідомості постійно з'являлася думка: «чи не чекає це колись і на мене?».

З іншого боку, на мій подив, у цьому морі стражданья я побачив величезну надію. Вид безкорисливої допомоги був надзвичайно надихаючим. Я запам'ятав молодих волонтерок, які, попри складні умови, усміхалися й гралися з дітьми, а також людей, які ділилися останньою їжею зі своїми тваринами. Особливо зворушила мене гостинність літнього подружжя з Грубешова – коли вони дізналися, що ми з батьком приїхали аж зі Щецина з допомогою та ліками, вони безкоштовно надали нам нічліг. Тоді я зрозумів, що в умовах кризи зникають поділи, а солідарність стає найвищою цінністю.

Наприкінці я відчув глибоке задоволення. Нам вдалося безпечно перевезти до околиць Щецина дві родини: двох матерів і трьох хлопців. Пам'ятаю їхній спокій під час подорожі, коли вони, виснажені, спали. Щоб хоча б на мить повернути дітям відчуття нормальності, ми зупинилися пообідати в KFC. Їхня радість у той момент була для мене безцінною. Я відчував гордість, що ми змогли подарувати їм цю коротку мить спокою й безпеки в таких драматичних обставинах.

Ви документували ці ситуації, людей, фрагменти життя. Чим для Вас є ці фотографії?

Ці фотографії для мене насамперед є особистим свідченням – відчутним доказом того, що я бачив і що пере-

живав як свідок тих подій. Намагаючись передати атмосферу, що панувала на кордоні, я шукав кадри, які виходять за межі загального плану. Я зосереджувався на окремих жестах і миттєвостях, які говорять про трагедію більше, ніж тисяча слів.

Однією з найважливіших для мене є фотографія, на якій маленька дівчинка подає сік своїй бабусі. Це зображення має для мене глибоко символічне значення – воно є сутністю безкорисливості та взаємної турботи в самому центрі хаосу. Фотографія не лише документує події, але й дозволяє мені повертатися до тих емоцій – як болісних, так і сповнених надії. Завдяки цим знімкам ті моменти залишаються живими й збереженими назавжди.

Як цей досвід змінив Ваше сприйняття війни?

Я б не сказав, що цей досвід змінив моє сприйняття війни, але він точно його значно поглибив. Я й раніше був достатньо зрілим, щоб розуміти, що війна – це не фільм і не комп'ютерна гра. Я знав, що вона пов'язана зі стражданнями та втратою домівок, однак лише на кордоні побачив це на власні очі. Я побачив сотні людей, по-справжньому наляканих і глибоко розгублених, які відчайдушно сумували за тим, що залишили позаду.

Тоді я зрозумів, що у війні страшною є не лише смерть, яка жорстко обриває людське життя. Не менш жорстким є примусове позбавлення людини її ідентичності – змушення покинути все, що вона будувала роками, лише заради того, щоб вижити. Ця поїздка з надзвичайною силою дала мені усвідомлення того, як мало потрібно, щоб в одну мить втратити весь свій світ.

Як Ви, як майбутній журналіст, оцінюєте ситуацію з безпекою в Польщі? Чи готуєте Ви «тривожний рюкзак» за порадами з безпеки?

Це складне питання, яке потребує багатовимірного підходу. Як людина, що регулярно стежить за політичною ситуацією як у країні, так і за кордоном, я намагаюся постійно аналізувати глобальні процеси, адже бачу, як безпосередньо вони впливають на нас. Прикладом може бути вплив напруженості на Близькому Сході, зокрема між США та Іраном, на глобальні енергетичні ринки. Такі конфлікти відображаються на конкретних логістичних рішеннях і зростанні цін на пальне, що ми щодня відчуваємо у власних витратах.

Попри те, що геополітична ситуація залишається напруженою, я не вважаю, що нам безпосередньо загрожує військова небезпека. На мою думку, Росія наразі не має інтересу атакувати країну, яка входить до структур НАТО, адже це пов'язано з ризиком початку Третьої світової війни. Однак це не означає повного спокою – сучасні конфлікти викликають у мене цілком зрозуміле занепокоєння. Водночас я почувуюся в Польщі достатньо безпечно і на цей момент не бачу необхідності готувати «тривожний рюкзак» за порадами з безпеки.

Як Ви оцінюєте фотографію як журналістський жанр? Чи не програє вона сьогодні новим медіаформам передачі інформації?

Я вважаю, що роль фотографії та робота фотожурналістів сьогодні важливіші, ніж будь-коли раніше. Ми живемо в епоху, коли дезінформація поширюється блискавично, а розвиток штучного інтелекту й соціальних мереж ускладнює відрізнення правди від маніпуляції. У такому світі нам особливо потрібні відповідальні журналісти, яким можна довіряти як джерелам перевіреної інформації про події у світі.

Фотографія не програє новим медіа з двох ключових причин. По-перше, її сила – в автентичності та швидкості: сьогодні майже кожен, використовуючи цифрову камеру

чи смартфон, може миттєво зафіксувати щось важливе. По-друге, і найголовніше, фотографія має унікальну здатність до синтезу й акцентування моменту. Один, ідеально схоплений кадр може передати більше емоцій і змісту, ніж три-чотири секунди відео.

Чудовим прикладом є відзначена в конкурсі World Press Photo світлина Томаша Лазара 2012 року. На ній зображена жінка, яка кричить за поліцейськими бар'єрами під час протестів на Волл-стріт. Попри те, що фотографія не має звукового супроводу, дивлячись на неї, ми майже фізично чуємо цей крик розпачу й протесту. У цьому й полягає магія фотографії – вона здатна зупинити час і передати суть людських емоцій так, як не може жодна інша форма комунікації.

Чи підтримуєте Ви контакт з людьми, яким допомагали?

Ні, ми не підтримуємо контакт. У той момент ані ми, ані родини, яких ми перевозили, не відчували потреби обмінюватися номерами телефонів чи профілями в соціальних мережах.

З перспективи часу я думаю, що ця зустріч мала конкретну мету: забезпечити безпеку в найкритичніший момент. Ми були одне для одного супутниками в дорозі, яка для них була втечею в невідоме, а для нас – спробою реальної допомоги. Можливо, небажання обмінюватися контактами було пов'язане з тим, що для цих людей ми залишилися частиною болісного спогаду про втечу, а наша роль завершилася разом із безпечним прибуттям до місця призначення. Іноді найважливіше – просто бути для когось у потрібному місці й у потрібний час, нічого не очікуючи на томість – навіть подальшого знайомства.

Чи надихають Вас військові фотографи з України і хто саме?

Так, безумовно надихають. Є багато чудових українських фотографів, однак найбільше мою увагу привернув Євген Малолетка. Я познайомився з його творчістю завдяки соцмережі Instagram. Одразу мене зацікавив і викликав захоплення його дуже жорсткий і прямолінійний стиль фотографії. Малолетка не боїться зафіксувати найгірші аспекти війни в Україні. Звичайно, його найвідоміша фотографія, яку я бачив і яка найбільше мене вразила, – це знімок вагітної жінки, яку рятувальники виносили із розбомбленого пологового будинку. Це фото також отримало нагороду World Press Photo у 2023 році.

Розпитувала Мирослава Рудик (Щецин)

Світлина Алекса Орловського

